

**BIKOMPONENT NOTO`QIMA MATERIALLARDAN TIKUVCHILIK
MAHSULOTLARINI TAYYORLASH TEXNOLOGIYASI****Nutfullayeva Lobar Nurullayevna***ilmiy maslahatchi: Buxoro muhandislik-texnologiya instituti**Email: lobarnur@mail.ru***Sharopova Lola Ro`zimurodovna***ilmiy tadqiqotchi, Buxoro muhandislik-texnologiya instituti**Email: saropovalola003@gmail.com*

Annotatsiya: Dunyo miqiyosida so`nggi yillarda to`qimachilik va yengil sanoatda yangi turdagi materiallar va tayyor mahsulot tayyorlash dolzarb sohalaridan biri hisoblanadi. Mazkur sohaning rivojlanishi uchun salmoqli ishlar amalga oshirilmoqda. Aholining tayyor va yarim tayyor yengil sanoat mahsulotlarga talabining o`sishi, o`z navbatida, mahsulot turlarini kengaytirish va sifatini yaxshilash hamda ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytirish maqsadida zamonaviy tadqiqotlarni rivojlantirishni taqozo etadi. Maqolada to`qimachilik va yengil sanoatda yangi turdagi materiallar va tayyor mahsulot tayyorlash, kiyimlar va aksessuarlar yaratish, yuqori sifatli tabiiy jun tolali mahsulotlarni felting texnologiyasi asosida ishlab chiqish, bikomponent noto`qima materiallardan kiyim detallarini yoki ayrim qismlarini tayyorlash usullarini yaratish bo`yicha olib borilgan tadqiqotlar o`rganilgan. Olib borilgan tahlillar asosida bikomponent noto`qima materiallardan kiyim detallarini tayyorlash usullarini takomillashtirish bo`yicha vazifalar belgilangan.

Kalit sozlar: noto`qima material, jun tolasi, shifon mato, bikomponent, felting texnikasi, kiyim detali, yuqori sifat, shakl mustahkamlik, bezak.

Abstract: In recent years, the textile and light industry has become one of the areas of production of new materials and finished products. Significant work is being done for the development of this industry. The growth of the population's demand for finished and semi-finished light industry products requires the production, improvement of the quality of products and improvement of production. The article discusses the production of new clothing materials and finished products, clothing and accessories, high-quality natural wool fiber products as felting materials in the textile and light industry, methods for manufacturing clothing or individual parts from bicomponent non-woven materials. Based on the analysis, methods for manufacturing clothing details from bicomponent non-woven materials are developed.

Keywords: *nonwoven material, wool fiber, chiffon fabric, bicomponent, felting technique, clothing detail, high quality, shape stability, decoration.*

Kirish. Bikomponent noto'qima materiallar –bu ikki xil turli polimer tolalar yoki materiallarni birlashtirish orqali hosil qilingan mato yoki qoplama materiallaridir. Ular sanoat, tibbiyot, qurilish va boshqa sohalarda keng qo'llaniladi.

Bikomponent noto'qima materiallarning xususiyatlari shundan iboratki, ikkita turli material kombinatsiyasining har bir komponenti o'zining alohida xususiyatlariga ega bo'lib, ularning birikishi natijasida yaxlit, kuchli va funksional material hosil bo'ladi:

1.Yuqori mustahkamlik va chidamlilik.

2.Ekologik xavfsiz va qayta ishlash imkoniyati yuqori.

O'ziga xos fizik-mexanik xususiyatlar (elastiklik, suv o'tkazmaslik, issiqlik izolyatsiyasi va boshqalar).

Ishlab chiqarish texnologiyasiga ko'ra bikomponent noto'qima materiallarni yaratish uchun quyidagi texnologiyalar qo'llaniladi:

Termik bog'lash – issiqlik yordamida tolalarni bir-biriga yopishtirish;

Kimyoviy bog'lash–maxsus bog'lovchi moddalar qo'shib, komponentlar biriktiriladi.

Mexanik bog'lash–ignalash yoki suvli ignalash usuli orqali tolalar bir-biriga mahkamlanadi.

Bikomponent noto'qima materiallarning afzalliklari shundan iboratki, ular arzon va samarali.Bundan tashqari tez ishlab chiqariladi.

Bikomponent noto'qima materiallar zamonaviy sanoat va texnologiyaning muhim qismlaridan biri bo'lib, ularning qo'llanilishi yil sayin kengayib bormoqda. Turli sohalarda qo'llanilishi va ularning ekologik xavfsizligi bu materiallarga bo'lgan talabni oshirmoqda.Jumladan,bugungi kunda ko'plab dizaynerlarimiz yengil sanoat sohasida Felting texnikasi yordamida tikuvchilik mahsulotlari ishlab chiqarishni yo'lga qo'ymoqda. Felting texnikasi – jun tolalarini bir-biriga o'rab, zich mato yoki buyumlar yaratish jarayonidir. Ushbu texnika ming yillar davomida qo'llanilib, turli madaniyatlarda amaliy va badiiy maqsadlarda foydalanilgan. Felting texnikasi yordamida kiyim-kechak, aksessuarlar, o'yinchoqlar va san'at asarlari yaratish mumkin.

Felting texnikasining ikki asosiy usuli mavjud: ho'l felting va quruq felting (igna bilan felting).

Ho'l felting: Bu usulda jun tolalari issiq suv va sovun yordamida namlanadi, so'ngra qo'l bilan ishqalab, tolalar bir-biriga yopishib, zich mato hosil qiladi. Ushbu usul ko'pincha shlyapalar, sumkalar va kiyimlar yaratishda qo'llaniladi.Issiqlik suv, ba'zan sovun qo'shilgan holda, jun qatlamlariga purkaladi, takroriy aralashtirish va siqish esa jun

tolalarini ilgak qilib, bir mato bo'lagiga o'rashga olib keladi. Faqat ma'lum turdagi tolalarni namlash yaxshi. Qo'ylardan olingan junning ko'p turlari nam namatlash jarayonida ishlatiladi. Shuningdek, echki, quyon yoki qunduz va ondatra kabi kemiruvchilarning sochlarini ham ishlatish mumkin.

Quruq felting (igna bilan felting): Bu texnikada maxsus tishli ignalar yordamida jun tolalari bir-biriga kiritiladi. Ignaning har bir kirishi tolalarni bir-biriga o'rab, kerakli shakl va tuzilmani hosil qiladi. Quruq felting usuli asosan haykalchalar, o'yinchoqlar va bezak buyumlari yaratishda qo'llaniladi.

Bu usul suv talab qilmaydi. Bunda uning mili bo'ylab choklari bo'lgan maxsus ignadan foydalaniladi; ular jun tolalarini ushlaydi va ularni boshqa tolalar bilan aralashtirib, namat hosil qiladi.

Felting texnikasi nafaqat amaliy, balki ijodiy imkoniyatlarga boy bo'lib, turli sohalarda qo'llaniladi. Masalan, kiyim-kechak dizaynida bu texnika yordamida o'ziga xos va barqaror shakldagi kiyimlar yaratiladi. O'zbekistonda Asadova Sitora Sadullayevna "Felting texnikasi yordamida barqaror shakldagi kiyimlar tayyorlash texnologiyasini ishlab chiqish" mavzusida ilmiy tadqiqot olib borgan.

Bundan tashqari, felting texnikasi interyer dizaynida ham qo'llanilib, gilamlar, yostiqlar va boshqa bezak buyumlari tayyorlashda foydalaniladi.

Ushbu loyihada namat asosini jun tolasi tashkil etadi. Jun tola tozalangan va bo'yalgan. Jun tolasidan ma'lum uzunlikdagi tolalar qirqiladi va ular yonma-yon qo'yadi, unga perpendikulyar ravishda yana bir qatlam qo'yadi. Foydalanadigan barcha tolalar bilan mos keladigan naqshli ipak shifon mato oladi va undan kvadratlar, to'rtburchaklar kesib, ularni jun asosiga qo'yadi, jun va jun bo'lmagan tolalarning to'g'ri muvozanatini yaratish juda muhim. Materiallarni sovunli suv bilan singgunicha suv purkaladi. Bu jarayon tolalarni yanada moslashuvchanligini oshiradi, shuningdek, junning sifati o'zgaradi, bu esa jun tolalarini ishqoriy holga keltiradi va buning natijasida jun tolalar qo'shni tolalarni ushlashiga olib keladi. So'ngra tolalarni o'rash jarayoni boshlanadi. Qo'zg'alish va qizdirishdan oldin yuvish taxtasi bilan qoplangan havoni bosadi, qabariq o'rami yostiq vazifasini bajaradi, natijada dizaynning buzilmasligining oldi olinadi. Ko'pikli tsilindr yordamida bo'laklar muloyimlik bilan aylantiriladi, keyingi o'tishda mato yuzasidagi burmalar yo'q qiladi. Bir qator teksturali yuzalarga dumalab, qo'zg'aluvchanlikni kuchaytiradi, har xil teksturali yuzalar orasidagi havo o'zgarib turadi.

Ho'l tolalar bir-biriga yopishib, siqishni davom etadi, jun va ipak elementlarning o'ralishi bilan har xil tezlikda qisqaradi, bu esa sirt teksturasining kontrastini pasaytiradi, oxirigacha qalinligi deyarli uchdan bir dyuym bo'lgan bo'lak teshiklarning so'nggi teginishidan atigi o'ndan bir dyuym qalinlikda bo'ladi. Namat yig'iladi va jun suv bilan yaxshilab yuvadi. Vaqt o'tishi bilan yuvish ham normal holatga qaytadi, bu tolalarni yopadi va namatni sochiq bilan o'rash orqali imkon qadar ko'proq namlikni olib tashlaganidan so'ng uni barqarorlashtiradi.

Kigizlash harakati, kigizlash jarayonidan qat'iy nazar, jun tolalarini bir-biriga bog'laydi va ularni siqib, zich, tekis va issiq mato hosil qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. "Bicomponent Fibers" mualliflari Hongu T., Phillips G.O.
2. "Feltmaking: Techniques and Projects" muallifi Terri Brids
3. "The Art of Feltmaking" muallifi Anne Einset Vickrey
4. "Uniqlo: Felting Techniques and Projects" muallifi Sachiko Morimoto.
5. "Felt Fabric Designs" muallifi Sheila Smith
6. "Complete Feltmaking: Easy Techniques and 25 Great Projects" muallifi Gillian Harris
7. "The Art of Feltmaking" muallifi Anne Einset Vickrey
8. "Felting texnikasi yordamida barqaror shakldagi kiyimlarni tayyorlash texnologiyasini ishlab chiqish" S.S.Asadova.